

הלכה כרבי עקיבא שאין הכהנים ממירים בבכור (רמב"ם תמורה א, ט. ע' לח"מ בכורות א, יז).
הבעלים ממירים בקרבן שלהם, בין בחטאת ואשם, בין בבכור בבית בעליו.

דפים ז - ח

י. א. האם רשאי הכהן למכור בכור בהמה טהורה, בכור תם ובעל מום, חי ושחוט?
ב. בכור בהמה שנוולד לאדם שהוא ספק כהן ספק ישראל, מה דינו?
ג. בכור בהמה שבעיר הנדחת, האם נהרג עם שאר בהמות העיר?
ד. הכופר בחברו בבהמת בכור שהפקיד אצלו, ונשבע על שקר והודה – האם חייב בקרן וחומש ואשם כשאר כופר בפקדון?

א. שנינו: בכור, מוכרים אותו תם – חי (אבל לא שחוט, שבזיון קדשים הוא לעשות סחורה בדבר שקרב ממנו למזבח. רש"י. ומסתבר שגם ר"נ שמעמיד המשנה בזמן הזה מודה לדין זה הגם שאינו מבואר במשנה. ע' רעק"א), ובעל מום – חי ושחוט. [ומקדשים בו את האשה].

לדברי רב נחמן אמר רבה בר אבוה, דוקא בזמן הזה הכהנים מוכרים אותו תם מפני שאינו עומד להקרבה, אבל בזמן שבית המקדש קיים, כיון שעומד להקרבה אין מוכרים אותו שאין לכהנים זכיה בו אלא מהקטרת אימורים ואילך (רש"י). ורבה הקשה על כך מכמה מקומות, ותרצו את כולם.

מבואר מהגמרא (וכן מפורש בתוס' ב"ק יב: ד"ה בבכור. אבל ברמב"ם לא הובא) שגם בכור בזמן הבית ובחול – דינו כבזמן הזה, שאעפ"י שאם בא ייקרב (לר"ש), אך כיון שסתמו אינו עומד להקרבה – ממון כהן הוא. א. דינו של רב נחמן אמור לדעת רבי יוסי הגלילי שקדשים קלים ממון בעלים הם, ששונה מתנות כהונה שלא זיכתה תורה לכהנים אלא משלחן גבוה (ב"ק יג.). וכתבו התוס' (כאן ובב"ק יב: ד"ה ואם) שלחכמים אפילו בזמן הזה בכור תם אינו ממון כהן. ויש אומרים שלא נחלקו חכמים בבכור בזמן הזה שהוא ממון בעלים (כן כתב החו"א בכורות כב, בדעת הרמב"ם [וע"ש תמורה לא, ז שנקט בסתם כדברי התוס']).

ב. נראה שבכור שנוולד בזמן הזה, ונבנה המקדש – הריהו חוזר להיות ממון גבוה. וכן להפך, בכור שנוולד בזמן הבית ואח"כ נחרב – נהיה ממון כהן.

וכן בכור בחול שהוא ממון הדיוט, שהביאודו לארץ – דינו להיות ממון גבוה (מנחת שלמה ב"ק יב: ויש להעיר מלשון רבנו גרשום כאן 'דהכא באיזה בכור קתני... בבכור הבא מחול' לארץ... ורהיטת לשונו שאפילו בא לארץ נשאר ממון בעלים [ומה שהוצרך לכך ולא פירש בחול], י"ל מפני שאין נראה להעמיד דין הכתוב שבא לחול בלבד], אך אין זה מוכרח).

ג. משמע מפשט הגמרא, ממה שמקשים על רב נחמן מדרשות הכתובים, שדין זה שאינו נמכר – מדאורייתא הוא, שהרי אינו שלו.

כשנמכר תם, אמר רב חסדא: אינו נמכר אלא לכהן אבל לישראל אסור. ופרש רב הונא בריה דרב יהושע הטעם, מפני שנראה ככהן המסייע בבית הגרנות בכך שמוכר בכור תם בזול לישראל, וסבורים כאילו מויל לו כדי שיתן לו הלה בכורות עדרו. ואילו בבית רב אשי נהגו התר בדבר.

א. לדעה האוסרת למכור לישראל משום שנראה כ'כהן המסייע', משמע מרש"י שדוקא תם אסור למכור אבל בעל מום מותר, שאינו מוכרו בזול. וכ"כ הגר"א בהגהותיו. ובספר שפת אמת צדד לאסור, ופירש שייך גם בזה שיוזיל לו משום שאסור לשקלו ככל בשר.

ב. להלכה נפסק שמותר למכור לישראל (רמב"ם בכורות א, יז; רמב"ן הל' בכורות פ"ה. וע"ש במהריט"א סוף אות לו).

ג. לדעה המתירה למכור משמע שאפילו אם מוזיל מותר, שהרי עושה כן משום שנוח לו במעות מזומנות ולא משום שיהא רגיל ליתן לו [ולדעת האוסר מבואר בסוגיא שאסור אפילו אינו מוזיל, שמא יוזיל]. ואולם אם יודע בלבו שכוונתו להרגילו אפשר שאסור (עפ"י חזו"א עמ' 332 סק"א).

אף על פי שהבכור נמכר בעל מום [וכן תם חי בזמן הזה] – אסור לעשות בו סחורה, לקנותו כדי למכרו ביוקר (עפ"י משנה שביעית ז, ג; רמב"ם בכורות ה, ט. ועריט"א בכורות פ"ה לו). קנאו לצרכו ולבסוף לא הוצרך לו – מותר למכרו (ע' שביעית ז, ד), אבל לא ימכרנו ביותר ממה שקנה (עפ"י תוספתא שביעית ה, מובא בר"ש).

ב. בכור בהמה טהורה של כהן נתקדש כשאר בכורות (כמבואר בכורות יג), והכהן מקריב אימוריו ואוכלו. היה ספק כהן, כגון שנתערב ולד כהנת בולד שפחתה (והגדילו ושחררו זה את זה מספק, והרי כל אחד מהם ספק כהן ספק עבד משוחרר) – בכורם ירעו עד שיסתאבו ויאכלו במומם לבעליהם, שהרי כל אחד מהם ספק כהן הוא ואינו חייב ליתן לכהן אחר. ובזמן הבית שעומד להקרבה, מבואר בגמרא שלדברי רב נחמן אין הבעלים זכאים לעכבו עד שיפול בו מום אלא בא הגובר ונוטלו, והריהו קרב וניתן לכהן – ודאי לאכלו.

רש"י ביבמות (צט: והביאו התו"ט שם) פרש המשנה 'ירעו עד שיסתאבו' אפילו בזמן הבית. ותמה הגרעק"א (בתוספותיו למשנה ביבמות) מסוגיתנו.

ג. לדברי רבי שמעון, בכור בהמה שבעיר הנדחת אינו נהרג עם בהמות העיר (בהמתה – פרט לבהמת בכור שבה). ופרשו בגמרא [אליבא דרב נחמן] שכן הדין גם בבכור בעל מום (מפני שאינו נאכל בתורת 'בהמתה', שאינו נמכר באיטליו ולא נשקל בליטרא. ואילו בכור תם אין צריך מיעוט מיוחד, לפי שאינו בכלל שללה). כן סתמו בסוגיתנו, וכדברי רבינא בסנהדרין (קי"ב:). ואילו שמואל (שם) סובר שבכור בעל מום בכלל 'בהמתה' ולא מיעט רבי שמעון אלא בכור תם. [וכל זה בשיטת ריה"ג שקדשים קלים ממון בעלים, אבל לחכמים, אף בכור בעל מום אינו בכלל שאר בהמות העיר. כ"מ בתוס']. ונחלקו הרמב"ם והראב"ד (עכו"ם ד, יד ע"ש בנו"ס) להלכה בדין בכור בעל מום.

ד. לדברי רבי יוסי הגלילי, כל קדשים קלים – ממון בעלים הם, וקורא אני בהם וכחש בעמיתו בפקדון, הלכך חייב קרן וחומש ואשם (ומעלה מעל בה' – לרבות קדשים קלים). וכן סובר בן עזאי בבכור [או אף בשאר שלמים אך לא במעשר]. וחכמים חולקים וסוברים קדשים קלים אינו ממון בעלים, ופטור. לפירוש רבינא (בב"ק יג.) יוצא שלבן עזאי אליבא דתנא קמא, דוקא שלמים ממון בעלים אבל לא בכור מפני שקדושתו מרחם.

מבואר בגמרא שלרב נחמן, בכור תם בזמן המקדש אינו ממון כהן הלכך אינו בכלל וכחש בעמיתו אלא בחוצה לארץ שאינו מיועד למזבח.